

De Koning-Stadhouder Willem III in Ierland. (Juli 1690.)

Die Koning-Stadhouder, Prins Willem van Oranje, herademde. Sinds meer dan anderhalf jaar had hij den vaderlandschen grond, het geliefde Nederland, niet meer gezien, en al dien tijd had hij moeten laveeren, schikken en plooiën tusschen partijen, die elkander heftig bekampten. Hij had een volk moeten regeeren, dat maar niet kon vergeten, dat de Engelsche sceppter thans rustte in een Hollandsche hand, terwijl hij in al zijn bewegingen was belemmerd geworden door een net van de allergevaarlijkste intriges.

Doch nauwelijks had hij zich op het oorlogspad begeven, of alles veranderde als met een tooverslag. Tusschen standaarden en legertenten voelde hij zich thuis; ternauwernood hadden zijn voeten den grond gedrukt van het groene Erin, of hij legde beslag op alle harten. Niemand kon zich aan zijn invloed onttrekken; allen erkenden hem voor hun meester, en zijn beminnelijkheid veroverde het leger, waarmede hij Ierland zou veroveren.

Hij was zwak en ziekelijk, en toch onderwierp hij zich aan alle ongemakken van een veldtocht. Hij dacht meer aan de behoeften van zijn krijgsvolk dan aan zijn eigene; hij dulde de weelde niet bij zijn officieren, waar zijn soldaten gebrek moesten lijden; met zijn zwakke borst trotseerde hij de Noordewinden, en hij inspecteerde zijn troepen in een mist en een nevel, die sterkere longen zou hebben aangetast.

Hij inspecteerde alle regimenten; hij sloeg er niet één over. Hij had een minzaam woord voor dezen, een vriendelijken blik voor genen; en deze man, die gewoon was om de batterijen van den vijand stormenderhand te nemen, nam de harten van zijn krijgsvolk eveneens stormenderhand.

Op den 4den Juli, den tienden dag na zijn landing aan de Iersche kusten, trok hij met al zijn troepen Zuidwaarts. Hij was vast besloten, om een veldslag te wagen; de oude Graaf Schomberg maande hem tot voorzichtigheid, maar hij antwoordde, dat hij niet in Ierland was gekomen, om het gras onder zijn voeten te laten groeien. Hij wist, dat het Engelsche volk ontevreden was met het verloop van den oorlog; een weifelende, langdurige veldtocht was even erg als een nederlaag, en slechts een snelle en beslissende overwinning kon Engeland en Europa redden.

Zoo trok hij dan naar het Zuiden, om zijn vijand op te zoeken — door een land, rijk en vruchtbaar, maar door den bittersten oorlog in een huilende wildernis herschapen. De veestapel was uitgeroeid; de boomgaarden waren tot brandhout gebruikt; de dorpen en de landelijke woningen lagen in puin. Het land scheen uitgestorven, en langs de heirwegen zag men geen levend wezen behalve eenige half naakte ellendigen, die tusschen de stuivende asch der verwoeste Iersche welvaart als hoenders naar voedsel krabbelden.

In drie kolonnes trok het leger voort, totdat in den vroegen Maandagmorgen van den 10den Juli de door den Koning zoo vurig gewenschte voeling met den vijand werd verkregen. Snel reed hij met zijn staf langs den

hoogen Noordelijken oever, en ginds — langs den Zuidelijken oever — kampeerde het leger van Jacobus II. Niets dan de kalme, heldere stroom de Boyne en een smalle strook gronds scheidde de vijanden. . . .

De Prins van Oranje kon een kreet van blijdschap niet onderdrukken. Hij had gevreesd, dat zijn schoonvader een beslissenden slag zou ontwijken, en den veldtocht slepende houden, totdat de herfstregens met hun gevolg van typhus en ellende elke kriegsoperatie zouden verbieden, doch zijn vrees werd beschaamd, en hij was thans op zijn gemak.

De worsteling zou kort en scherp zijn. „Ik ben blijde u te zien, mijne heeren!” riep hij in de richting der Iersche stellingen — „en als ge mij ontsnapt, dan is het mijne schuld!”

Hoe duidelijk waren de vijandelijke linies te onderscheiden! Duizenden gewapende mannen zwierven om de legertenten heen als bijen om hun korven; zij droegen een wit onderscheidingsteeken op den hoed — een wit, want wit was de kleur der Bourbons. Op de hoogte van Donore stond de kostbare tent van Jakobus II, en op de wallen van Drogheda bewogen zich de vlaggen van Stuart en Bourbon langzaam in den morgenwind.

Tegenover Oldbridge, bij een doorwaadbare plaats van de Boyne, steeg de Koning uit het zadel; hij riep om een ontbijt, en strekte zich uit in het gras.

De pakpaarden werden afgeladen, de voorraden uitgestald, en een tafelkleed over den grond gespreid. De historische plaats is nog bekend; een obelisk wijst thans, na twee eeuwen, nog de juiste plek aan.

Terwijl de Koning zijn ontbijt gebruikte, verscheen een troep vijandelijke ruitery aan den anderen oever. Zij sprongen van hun paarden, en staarden naar den overkant; de afstand was zóó gering, dat de officieren van den Koning sommigen hunner herkenden. Daar was de kleine Fransche generaal Lauzun met zijn mooi, glanzend haar; Sarsfield, die met zijn statige, lange figuur als een populier boven de anderen uitstak; en dan Tyrconnel, door de bloem van Englands maagden eens bewonderd als het toonbeeld van mannelijke kracht en schoonheid, maar thans verstramd door de jicht en gebogen door de jaren.

Deze ruiters — hoofdofficieren van Jacobus II — hadden met niet minder belangstelling naar den schitterenden stoet aan den overkant gestaard. Zij herkenden den Koning, en lieten onmiddellijk artillerie aanrukken.

Het waren twee veldstukken; ze werden met alle behoedzaamheid opgesteld achter een heg, zonder dat de Koning noch zijn gevolg er iets van hadden gemerkt.

Hij was nu gereed gekomen met zijn ontbijt, en steeg weer in het zadel, toen zijn nevenman — de Prins van Hessen — met zijn paard neerstortte. Het ééne kanon had vuur gegeven; de kogel had de pistoolholsters verbrijzeld, en het paard tegen den grond geworpen.

„Dat is dood,” riep de Koning — „de arme Prins is dood!” maar het woord was nauwelijks over zijn lippen gekomen, of het tweede kanon ging af, en dit schot trof doel.

De Koning was getroffen door een zesponder; de kanonskogel had den rechter schouder geraakt. De Koning zonk neer op den nek van zijn paard, en langs de gescheurde uniform sijpelde het warme bloed.

In beide legerkampen was het schot waargenomen, en het gejuich, dat opsteeg uit het Iersche legerkamp, werd slechts geëvenaard door de droefheid en verslagenheid, die zich van de Engelschen en de Hollanders meester maakte. Graaf Solms scheen alles om hem heen

„Hij inspecteerde alle regimenten”

te vergeten; hij wierp zich op den grond, en uit zijn heldenoogen barstten heete tranen.

Het was midden in den nacht, dat een koerier uit Ierland te Parijs aankwam. Hij bracht de tijding, dat de Koning-Stadhouder door een kanonschot was gedood. De politie wekte de bevolking uit haar nachtrust; geheel Parijs moest weten, dat de doods vijand van Lodewijk XIV, van den Zonnekoning, zijn einde had gevonden.

De Fransche hoofdstad geraakte in een buitengewone opschudding; de straten stroomden vol van half gekleede menschen.

„Hebt ge 't gehoord? Hij is dood!”

„Wie?”

„Kunt ge nog vragen, wie? Hij — die kettersche teringlijder, die de wereld wilde regeeren! Hij wou maar niet dood gaan, maar nu is hij dood — zoo dood als een pier!”

Een zesponder had hem gedood; de kogel was meer dan zijn gewicht waard in goud, en de man, die het kanon had gericht, had een vorstentoon verdiend voor zijn schot.

Parijs illumineerde; de klokken van Nôtre-Dame begonnen te luiden. Van de Bastille donderden de kanonnen; de trommen roffelden, en trompetstooten weergalmden door de straten, waar zooeven nog de diepste rust had geheerscht.

De burgers droegen tafels en stoelen naar buiten; de wijn schuimde in de glazen, en de vroolijke opgewondenheid bereikte haar toppunt, toen een stroopop, die den Prins voorstelde, werd rondgedragen, en vervolgens aan de vlammen prijsgegeven. De Prins werd gevolgd door een afschuwelijk monster, dat den Duivel moest voorstellen; hij droeg een rol in de hand, waarop met reuzenletters stond geschreven: „Ik had al twee jaar op je gewacht!”

Den volgenden dag kwam het bericht, dat de Koning-Stadhouder gewond doch niet gedood was, en Parijs geraakte opnieuw in de hevigste beroering. De huizen der dokters werden bestormd; het scheen, dat de cholera, de pest was uitgebroken in de Fransche hoofdstad, en toch was al die opgewondenheid maar om één man, die van kindsbeen aan met den dood in de schoenen had rondgelopen.

De dokters gaven gelukkig goeden moed; er viel niet aan te twifelen, dat de Prins van Oranje zou sterven aan het schot, door het Iersche kanon afgevuurd; hij had zijn rol op aarde afgespeeld, en hij zou loon naar werken ontvangen.

Voor Maria Stuart, de voortreffelijke gade van Willem III, was het bericht zijner verwonding een harde beproeving. Haar was wel medegedeeld, dat de verwonding niet ernstig was, maar zij vreesde, dat de teedere bezorgdheid van haar gemaal het gevaar geringer had voorgesteld, dan het werkelijk was, terwijl andere tijdingen haar gemoed, zoo vol onrust en angst, nog meer hadden bezwaard.

Want het was maar al te waar, dat de veldslag bij Fleurus, in de Spaansche Nederlanden, op den 1sten Juli in het voordeel der Franschen was uitgevallen, al had de Nederlandsche infanterie met onovertroffen heldenmoed gevochten; en het was ook maar al te waar, dat op denzelfden noodlottigen dag, waarop de Koning-Stadhouder werd gewond, de Engelsch-Nederlandsche vloot bij Bevesier een harde nederlaag had geleden. Het Nederlandsche eskader, dat de voorhoede had gevormd, was na het heldhaftigste verweer deerlijk gehavend geworden; de Franschen beheerschten thans de zee, en elk oogenblik

kon men de mastspitsen der Fransche vloot voor de Engelsche havens verwachten.

Het ongeluk, de ellende der Engelsche Koningin was groot. Zij wist, dat de banieren van Oranje en van Stuart slechts door een rivier van elkander waren gescheiden; het was haar vurige hoop, dat de Koning-Stadhouder, haar gemaal, mocht overwinnen, doch haar hart werd verscheurd bij de gedachte, dat deze overwinning eerst beslissend zou zijn, als Jacobus II, haar vader, sneuvelde in den slag. Haar zacht, teeder gemoed werd door de verschrikkelijkste angsten gekweld en gemarteld, en slechts de gewisheid, dat geen haar van haar hoofd zou vallen zonder den wil van haar hemelschen Vader, gaf haar eenigen troost. Zij stal den tijd, om eenige uren in stille afzondering door te brengen in de gaarde van Kennington, doch de herinnering aan de dagen, ginds doorgebracht met den geliefden Prins, dien zij misschien nooit meer levend zou ontmoeten op aarde, dreigde haar hart te breken.

„De plaats,” schreef zij hem met schreiende oogen, „deed mij denken, hoe gelukkig ik toen was in uw dierbare nabijheid. Doch nu wil ik niets meer zeggen, want mijn oogen, die ik meer noodig heb dan ooit, zouden er onder lijden. Adieu! Denk aan mij, en bemin mij evenzeer, als ik u zal beminnen, dien ik liefheb meer dan mijn leven!”

(Slot volgt.)

L. PENNING.

V R A G E N B U S .

G. Sch. te A. — Volgens uwe beschrijving lijdt u aan **nerveuze dyspepsie**, gepaard met algemeene zenuwzwakte. De toestand wordt verergerd door overspanning van lichaam en geest, door gemoedsaandoeningen, door te haastig eten, door slecht kauwen en door veel drinken bij het eten. Deze aanleidingen moet u dus zooveel mogelijk vermijden. Dikwijls herhaalde, kleine maaltijden zijn te verkiezen boven enkele, overvloedige maaltijden. Een bepaald *streng* diët behoeft u niet te volgen, alleen scherp gekruide en gezoute spijzen, erwten, linzen, boonen, koolsoorten, koffie en sterke alcoholische dranken zijn verboden. Veel slaap en ophoud in de buitenlucht zijn noodig. Het leggen van een Priessnitz'schen omslag om de maagstreek gedurende den nacht is aan te bevelen, des morgens moet daarop echter een korte koude afwassing volgen, daar anders de huid op den duur te week wordt. Wij raden u verder aan, 2 maal per dag 5 druppels *Nux vomica*, *Ade decimale verdunning*, in een eetlepel water in te nemen en daarmede eenige weken door te gaan.

P. A. te S. — Gelijk u terecht opmerkt is de zoogenaamde **habitus phthisicus** gekenmerkt door een lange, smalle en platte borstkas, ingevallen sleutelbeengroeven, slappe spieren en gebrek aan vetweefsel. De gymnastische oefeningen, die u daartegen hebt aangewend, zijn goed, maar nog niet voldoende. De beste resultaten zagen wij in dergelijke gevallen van consequent doorgezette oefeningen met den **Arm- en borstversterker van Largiadère**, die voor een geringen prijs bij den fabrikant Georg Engler te Stuttgart verkrijgbaar is. De borstspieren worden hierdoor uitstekend geoefend en nemen toe in kracht. De geheele borstkas neemt toe in omvang, en de longen worden versterkt. Tevens is het noodig voor krachtig, vetrijk voedsel te zorgen en veel de buitenlucht te genieten.

De Koning-Stadhouder Willem III in Ierland. (Juli 1690.)

(SLOT.)

De Koning-Stadhouder was gewond; hij was een oogenblik bedwelmd geweest, maar dan herkreeg hij snel zijn bewustzijn, en stelde zijn vrienden gerust, terwijl de dokter de wond verbond.

Hij steeg opnieuw te paard, om zijn regimenten te zien, en deze man, die door een kanonskogel was gekwetst,

deze aamborstige, die altijd hoestte, deze Koning, die geen ernstig werk kon verrichten, of hij werd door de zwaarste hoofdpijnen geteisterd, bleef dezen dag, om zijn soldaten te bemoedigen, negentien uren in het zadel. De zon was over den langen zomerdag reeds lang ondergegaan, toen de Prins nog langs de gelederen reed; bij toortslicht gaf hij zijn bevelen, en overal werd hij door de verontruste gemoederen met de bewijzen der treffendste liefde en blijdschap ontvangen.

Het plan van de bestorming der Iersche stellingen ging uit van den Prins; hij had het doorgedreven, ofschoon verscheiden hoofdofficieren bedenkelijk het hoofd hadden geschud, en ofschoon Graaf Schomberg het plan van aanval beslist had afgekeurd.

En dat betekende wat! Graaf Schomberg was de generalissimus van het leger; hij was de eerste man na den Prins. Hij was geen Engelschman, maar op het geheele vasteland van Europa was deze Duitscher de eenige, aan wien de Engelschen het bevel over een Engelsch leger zouden hebben toevertrouwd. Hij was de groote meester in de krijgskunst; hij behaalde zijn overwinningen, toen de Prins van Oranje nog niet geboren was, en de onstuimige moed van den Prins leed veertien jaren geleden voor Maastricht de nederlaag, omdat Schomberg Maastricht ontzette.

Schomberg streed toen onder de vlag van Lodewijk XIV, doch onder de meest eervolle omstandigheden verliet hij dien dienst. Hij had den Franschen maarschalks-staf kunnen behouden, indien hij zijn geloof had willen prijsgeven, maar hij wilde liever met zijn Heiland een wereld vol doornen en distelen in, dan zonder Hem zich te verlustigen in den glans der Bourbonsche Leliën. Hij ontving dan ook zijn deel aan den smaad en de vervolging, en met den staf van den balling in de handen, verliet hij Frankrijk, totdat de Prins van Oranje hem den rang hergaf, waarop zijn krijgskunde hem recht gaf.

Het slagplan beviel Graaf Schomberg intusschen niet, en hij keurde het af. Hij hield niet van die vermetele bestormingen, waarbij alles op één worp werd gezet, en hij

was ontstemd, omdat de Prins niet wilde luisteren naar zijn waarschuwingen.

De nacht was kort, en de wonderschoone zomermorgen, die den dauw deed fonkelen in de kelken der bloemen, breidde zich uit over het veld. Het was de voor altoos gedenkwaardige *Dinsdag van den 11den Juli 1690.*

De strijdkrachten verschilden niet zoo veel. Jacobus II beschikte over 30.000 man, terwijl hij 15.000 soldaten in de omliggende steden had liggen; het leger van den Prins telde 36.000 man, doch al waren de strijdkrachten aan beide zijden vertiendubbeld, de betekenis zou niet verhoogd zijn van dezen dag, die over het lot van drie koninkrijken moest beslissen.

De helft van 's Prinsen leger bestond uit Engelschen; Ormond was er bij met de lijfgarde. De Schotsche garde marcheerde op onder haar landsman Douglas; de Hugenooten, met rouwkrip aan hun hoeden, onder hun dapperen aanvoerder De Caillemot; onder de Hollandsche troepen muntte de ruitery van Bentinck en van Ginkel uit, terwijl het Hollandsche blauwe regiment van Graaf Solms tot de prachtigste infanterie van Europa kon worden gerekend.

Doch wat deed de predikant Walker hier op dezen dag? Te Londonderry was hij op zijn plaats; hij had als een trouwe zielzorger de harten der ingezetenen vertrouwd en verwakkerd, toen de stad dreigde te bezwijken onder de hevige Iersche aanvallen, en de Prins had den voortreffelijken grijsaard tot bisschop benoemd.

Maar wat had hij hiër te maken? Walker had het besluit genomen, om zich overal te wagen, waar het gevaar het grootst was, en een heldhaftig voorbeeld te geven van doodverachtenden moed. Maar de Prins hield er niet van, dat een bisschop meevocht; hij noemde het een gekroonde dwaasheid, en ergerde zich niet weinig. Er waren drie dingen, die hij haatte met zijn geheele ziel: een Fransch overwicht over Europa; een soldaat, die op den loop ging; en een burger, die nutteloos zijn leven waagde.

Te vier uur in den vroegen morgen stelden zich beide legers in beweging. De rechtervleugel van 's Prinsen leger, ondersteund door de Hollandsche cavalerie onder Bentinck en de Schotsche garde onder Douglas, maakte een omtrekkende beweging. Zij had een zegevierend gevecht met de Iersche dragonders, die een brug moesten verdedigen, joeg de dragonders op de vlucht, en bezette de brug.

Lauzun, de kleine Fransche generaal met het mooie, glanzende haar, werd nu onrustig; hij trok met zijn Franschen in de richting der brug, om de aftochtslinie open te houden, terwijl Graaf Schomberg, die het centrum van 's Prinsen leger kommandeerde, het bevel gaf, om de tegenover liggende hoogten, door de Ieren bezet, te bestormen.

Het was toen tien uur; er was geen wolkje aan den blauwen hemel; de zon brandde als vuur op de hoofden der soldaten.

Het Hollandsche blauwe regiment van Graaf Solms trok voorop: in gelederen van tien. Zij hadden de rivier te doorwaden, terwijl aan den anderen oever een woud van pieken en bajonetten hen tegengrimde. Maar er was geen weifeling, geen aarzeling bij deze dappere kerels. Zij waren zich bewust, dat de oogden van geheel Engeland op hen rustten, en in een kranige houding, met slaande trom, marcheerden zij tot aan den rivieroever. Dan verstomde het geroffel der trom, en de Hollanders sprongen in den stroom, die hen tot aan de armholte reikte.

Snel volgden de andere regimenten; zij waren allen

„De Koning was getroffen door een zesponder.” (Zie blz. 140.)

kenbaar aan een groenen tak op hun hoeden, en in weinige minuten was de Boyne herschapen in een groen, bewege-lijk landschap.

Aan het hoofd der Iersche cavalerie wierp Richard Hamilton zich thans op de blauwe Hollanders, maar zij ontvingen hem met rustig beleid, en zijn onstuimige charge leed schipbreuk op de Nederlandsche dapperheid. De strijd ontbrandde aan alle zijden; het licht der zon werd onderschept door zware kruitdampen, en het klare water der Boyne werd rood van bloed.

De oogen van Graaf Schomberg staarden kalm en onbewegelijk op de hevige worsteling, totdat hij plotseling opsprong. Hij zag de Hugenooten wijken; reeds was hun aanvoerder, de dappere Caillemot, doodelijk gewond.

De adjudanten smeekten den generaal, om een harnas aan te gespen, maar hij weerde hen af. Hij had geen tijd. Hij was de ontstemming van gisteravond reeds lang vergeten, en de Koning zou ondervinden, dat hij geen trouwer dienaar had dan zijn generalissimus. De vier-en-zeventig-jarige veldheer wierp zich in den stroom, bereikte den Zuidelijken oever, en snelde naar de wijkende Hugenooten. Zijn oogen schitterden; met den uitgestreken arm wees hij in een onverschrokken houding naar de Iersche ruitery, die thans in een woedende charge kwam aanstormen.

En door die charge werd de heldhaftige grijsaard verpletterd en verzwolgen.

Toen zijn soldaten hem later vonden, was hij een lijk; twee sabelhouwen hadden zijn schedel gekloofd, en een karabijnkogel had zijn hals doorboord.

Bijna op hetzelfde oogenblik werd bisschop Walker doodgeschoten, en gedurende een half uur raasde de strijd langs den Zuidelijken oever der Boyne — te midden van wolken van rook, stof en damp — met de uiterste verbittering, terwijl van den Prins, die den linkervleugel kommandeerde, niets werd vernomen.

De Koning-Stadhouder had bij den overtocht over de rivier met onvoorziene moeilijkheden te kampen. De vloed was sterk, en het water hoog. Zijn paard verloor den grond onder de hoeven; slechts zwemmend kon het den overkant bereiken, en het scheelde weinig, of het was met zijn ruiters nog in slijk en modder omgekomen.

Doch nauwlijks had de Prins den overkant bereikt, of hij trok met de linkerhand het blanke zwaard, en gaf zijn paard de sporen. Hij reed op de Enniskilleners aan, die den ruiters, wiens rechterarm in een verband zat, door de zware kruitdampen niet dadelijk herkenden. Een soldaat legde reeds op hem aan, toen de Prins recht op hem aanhield, het musket met een krachtige handbeweging op zijde schoof en zeide: „Wat — kent gij uw vrienden niet?”

„Het is Zijne Majesteit!” riep de kolonel, en door de diepe gelederen van het dapperste regiment, dat Engeland bezat, weerklonk het geroep: „Het is Koning Willem!”

„Mijne heeren!” zeide de Prins met een onnavolgbare gratie — „ik heb veel van u gehoord; laat me nu ook iets van u zien — gij zult mijn lijfwacht zijn vandaag!”

Opnieuw moest de opmerkzame toeschouwer getroffen worden door de wonderbare verandering, die de strijd op het diepste wezen van den Koning uitoefende. In zijn gewone leven leek hij koel en koud; een man van weinig woorden, die er hortend en stootend uitkwamen; linksch, bijna onbeholpen in zijn manieren. Maar het flikkeren van het zwaard scheen de onzichtbare kluisters weg te

vagen; de donder van het kanon ontboeide zijn tong, en de stugge Enniskilleners zouden dezen Prins, dezen Hollander, gevolgd zijn tot in de kaken des doods

Hij voerde hen in den slag, waar deze het hevigst loeide. Waar het gevaar het grootst was, daar was hij. Een kogel sloeg een stuk van zijn pistool af; een andere kogel nam den hak van zijn laars mede, maar zijn voorbeeld werkte als oude krachtige wijn op zijn soldaten. Zij wonnen aanhoudend terrein, totdat de Enniskilleners door een wanhopige charge van Richard Hamilton uit hun verband werden gerukt. Doch de Koning herstelde de orde in de gelederen, en wierp de Iersche ruitery terug, terwijl Richard Hamilton gewond in de handen der Engelschen viel.

Hij werd voor den Koning gebracht.

„Is het nu gedaan?” vroeg de Koning, „of zal uw ruitery nogmaals vechten?”

„Op mijn woord van eer,” antwoordde Hamilton — „ik denk, zij vechten nog eens!”

„Uw eer,” zeide de Koning schouderophalend — „uw eer”

En meer zeide de Koning niet.

Richard Hamilton was de man, die zich tegenover den Koning vroeger schandelijk had gedragen, en deze man was thans in zijn macht.

Maar de Koning was groot in de ure der zegepraal, en deze dag, waarop zijn God drie koninkrijken aan zijn voeten legde, mocht door geen wraak ontwijfd worden.

Hij liet zijn eigen lijfarts komen, om de wonden van zijn vijand te verbinden — dat was zijn eenige wraak.

Tyrconnel, de Iersche opperbevelhebber, staarde met radeloze oogen op de vlucht van zijn troepen. Hij was niet de man, om dien vloed van angst en wanhoop te keeren; hij had zijn roem overleefd, en volgde de vluchtende troepen.

Jacobus II was in veiligheid. Maria Stuart had voor het leven van haar vader niet behoeven te beven; zij had den Koning niet behoeven te smeecken, om toch het leven van haar vader te ontzien.

Met een teedere bezorgdheid had deze over zijn eigen leven gewaakt; hij had het als een dwaze ongerijmdheid beschouwd, zijn leven te wagen, waar 30.000 soldaten voor hem hun leven waagden, en onder de veilige bedekking van een lijfwacht onder bevel van den langen Sarsfield was hij onder de eersten, die hun heil in de vlucht zochten.

De Koning gaf strenge orders tegen het noodlooze bloedvergieten; er kwam een onheilspellende rimpel tuschen zijn wenkbrauwen, toen hij vernam, dat drie weerlooze Ieren waren vermoord, en hij liet den moordenaar tot een afschrikwekkend voorbeeld op staanden voet in het gezicht van het leger ophangen.

Doch den dood van bisschop Walker trok hij zich bitter weinig aan. „Majesteit,” zeide een adjudant — „de bisschop is bij het Veer gedood.”

„Zoo,” gromde de Koning — „wat had hij daar te maken!”

Met Graaf Schomberg was het een ander geval, en de Prins eerde den grooten doode op koninklijke wijze. Het lijk werd gebalsemd, en het eenig passende grafgewelf voor dezen beroemden veldheer, die op het slagveld voor de vrijheid en den godsdienst van Engeland was gevallen, kon slechts die eerbiedwaardige Westminster-abdij zijn, waar het stof van Engelslands koningen, helden en dichters rust.

De groote overwinning kostte den Koning slechts 500

man; het leger bracht den warmen zomernacht door onder den blooten hemel, en den volgenden dag gaf Drogheda zich over, zonder dat er een schot werd gelost.

De Koning was doodelijk vermoeid; zwak, sukkelend, met een ernstige schouderwond, had hij van de laatste veertig uren er vijf-en-dertig in het zadel doorgebracht. Totaal uitgeput, strekte hij zich in zijn reiskoets uit, terwijl Engelschen en Hollanders de trouwe wacht hielden bij zijn legerstede.

Doch de koeriers gingen uit naar de vier hoeken van den horizon, en de tijding van de overwinning aan de Boyne verspreidde zich met de snelheid van den wind door West-Europa. De ontsteltenis in Parijs werd slechts geëvenaard door de vreugde in Londen en Amsterdam; de trotsche ontwerpen van Lodewijk XIV waren omvergeworpen, en de vrome Koningin Maria kon zeggen met den dichter van den vier-en-dertigsten psalm: „Deze ellendige riep, en de Heere hoorde!"

L. P.

BRIEVEN UIT RUSLAND.

XI. (SLOT.)

Eerste bezoek aan het Kremlin. — Moskou. — De Iwàn Vélíky. — Keizerlijk paleis.

Hoog boven alles uit verheft zich een hooge witte toren met blinkend, gulden koepeldak. Het is de *Iwàn-Vélíky*, (d. w. z. Groote Jan), de heilige toren van het Kremlin, van Moskou, en dus van gansch Rusland. Zijn klokken luiden het eerst bij geboorte of dood in de keizerlijke familie en verkondigen het volk het plechtig oogenblik als de Czaar tot het keizerschap is gezalfd en gekroond. Niet minder dan dertig klokken bergt hij in zijn binnenruimte, waarvan de zwaarste, tevens de voor-naamste, 62000 kilo weegt! Deze klok, versierd met inscripties en portretten van keizers en keizerinnen, luidt het eerst in den Paaschnacht, den grooten hoogtijd der Russische kerk, aldus den volke kond doende, dat Christus is opgestaan. Onmiddellijk hierop klinkt dan een salvo van honderd kanonschoten en opeens beginnen al Moskou's klokken te luiden. Om den Iwàn-Vélíky heen heeft zich een groote menigte verzameld, aangestoken kaarsen in de hand, wachtend op het luiden der groote klok.

Nauw weerklinken de eerste slagen in den donkeren nacht, of de menigte ijlt naar de kerken, waar de Paaschdienst zal gevierd worden.

Van dezen toren heeft men een beroemd uitzicht op Moskou, en ook wij beklimmen de 236 treden van de lange, wentelende torentrap. En boven gekomen zien wij rond. Vóór ons, langs den dikken rooden Kremlinmuur, stroomt de Moskwa, en aan de overzijde, en achter ons, en rondom ons ligt gansch de groote, wonderlijke stad met hare voorsteden, en het land met zijn heuvels en wouden daaromheen, tot aan de verre kim, waar de hemel ter aarde nederwelft. Wij staan als op een verheven klip in een oceaen van huizen, en heinde en ver schitteren de vergulden koepels en torens met hunne kruisen, bevestigd aan gouden kettingen, die ruischen door het geblaas van den wind en flikkeren in het vuur der zonnestrallen. Een wonderlijk vergezicht omringt ons, en wij denken aan vervlogen tijden, aan 1812, het groote Moskousche jaar, toen Napoleon, omringd door zijne generaals, hier ook stond, zich meester wanend van de heerlijkheid, die hem omringde. — Het is schier niet te gelooven, dat wij nog in Europa zijn, men waant zich in Azië, in Bagdad

Maar toen wij weer beneden kwamen, verzekerden wij toch hen, die op ons gewacht hadden, dat wij niet wisten, wat méér indruk op ons gemaakt had, het wonderschoone uitzicht of — de ontzettende vuilheid der trap!

Wij zagen vervolgens het prachtige paleis van den Czaar, waar hij ieder jaar eenigen tijd verblijf houdt. Ik behoef u alleen maar te zeggen, dat de kosten van den bouw ruim 15 millioen gulden bedragen hebben, en ge kunt u wel voorstellen, welk een wereld van schoonheid en weelde ge hier weer te zien krijgt.

Vroeger stond hier een oud paleis van hout en steen, waarvan nog enkele deelen zijn blijven staan, die wij zoo straks zullen gaan zien. Prachtig zijn in de Russische paleizen de zalen der ridderorden, waar de Keizer éénmaal 's jaars de ridders der desbetreffende orde ontvangt. De Russische ridderorden dragen allen den naam van een heilige. Op den naamdag van dien heilige verleent de Keizer audiëntie aan al de ridders der orde, in een zaal, geheel behangen en gedecoreerd in de kleuren der orde. De hoogste militaire orde in Rusland is die van St. George, — St. George is de beschermheilige van het Russische leger — en de mooiste en grootste zaal van het paleis op het Kremlin is de St. Georges-zaal. Misschien kunnen hare getallen: 61 meter lang, 19 meter breed en 17 meter hoog, u een voorstelling van hare afmeting geven. De versiering der zaal, haar ornamentiek — alles herinnert aan oorlog en strijd. De wanden zijn bedekt met groote, wit-marmeren platen, waarop in groote gulden letters zijn vereeuwigd de namen der Russische regimenten, die zich in den oorlog onderscheiden hebben — en de namen der Russische oorlogshelden, die het kruis van St. George ontvangen hebben. Op schilden prijken de namen der provincies, door Rusland in den loop der eeuwen veroverd. Aan het in rondbogen gewelfde plafond hangen zes lichtkronen, die 3200 lichten kunnen branden. De kleuren der orde en dus ook van het behang en den troon met den troonhemel des Keizers zijn oranje met zwart.

Deze zaal is de eere-zaal, het Pantheon van het Russische leger. Overal ziet men er de beeltenis van St. George, den overwinnaar. Niet minder merkwaardig is de St. Alexander-zaal, in 1725 door Catharina I gesticht, dus genoemd naar de orde van St. Alexander Newsky, een instelling van Peter den Grooten. De kleuren der orde zijn lichtblauw en wit. Tegenover de veertien vensters zijn reusachtige spiegels aangebracht, waarin zich weerspiegelt het uitzicht op het gedeelte der stad, dat vóór het paleis gelegen is. Bij avondfeesten wordt de zaal verlicht door 4500 kaarsen. Deze zaal, zoowel als de St. Georges-zaal, hebben zeer kunstig gemaakte parketvloeren, samengesteld uit niet minder dan twintig verschillende houtsoorten. Groote schilderijen melden heldenfeiten uit het leven van St. Alexander, den geweldigen